

Příspěvek k poznání rozšíření dvou druhů ostruháčků (Lepidoptera: Lycaenidae) v severních Čechách

On the occurrence of two hairstreak species (Lepidoptera: Lycaenidae) in northern Bohemia

Zbyněk HAVELDA

Alej 17. listopadu 1740, CZ-410 01 Roudnice nad Labem;
e-mail: zbynekhavelda@centrum.cz

Abstract. The paper summarizes data on the occurrence of the Blue Spot Hairstreak (*Satyrrium spini*) and Sloe Hairstreak (*Satyrrium acaciae*) observed or collected by the author in a part of northern Bohemia.

Key words: Lepidoptera, *Satyrrium spini*, *Satyrrium acaciae*, northern Bohemia

ÚVOD

Autoři článku uveřejněného v loňském roce v tomto sborníku (Šumpich et al. 2013), který se týkal průzkumu fauny motýlů na některých lokalitách Ústeckého kraje, konstatují nedostatek publikovaných údajů o výskytu ostruháčka trnkového – *Satyrrium spini* (Denis & Schiffermüller, 1775) v severních Čechách z posledních let a v případě ostruháčka kapini-cového – *Satyrrium acaciae* (Fabricius, 1787) pak uvádějí pouze jedinou lokalitu. Tato práce shrnuje autorovy údaje o výskytu obou druhů ostruháčků pocházející z let 1992–2014.

METODIKA A MATERIÁL

Údaje o výskytu jsem získával procházením lokalit v době letu obou druhů motýlů. Informace o druhu motýla a početnosti na lokalitě jsem zaznamenával do připravených seznamů a po roce 2010 prostřednictvím diktafonu (a později přepsal do databáze). Do roku 2004 nebyla početnost jednotlivých druhů zaznamenávána. Na některých lokalitách jsem zajistil dokladové exempláře nebo pořídil jejich fotografie, u jiných jde pouze o pozorování.

Lokalitty výskytu jsou v seznamu řazeny abecedně s uvedením čísla mapového pole (Pruner & Míka 1996), data nálezu a početnosti na lokalitě (od roku 2004).

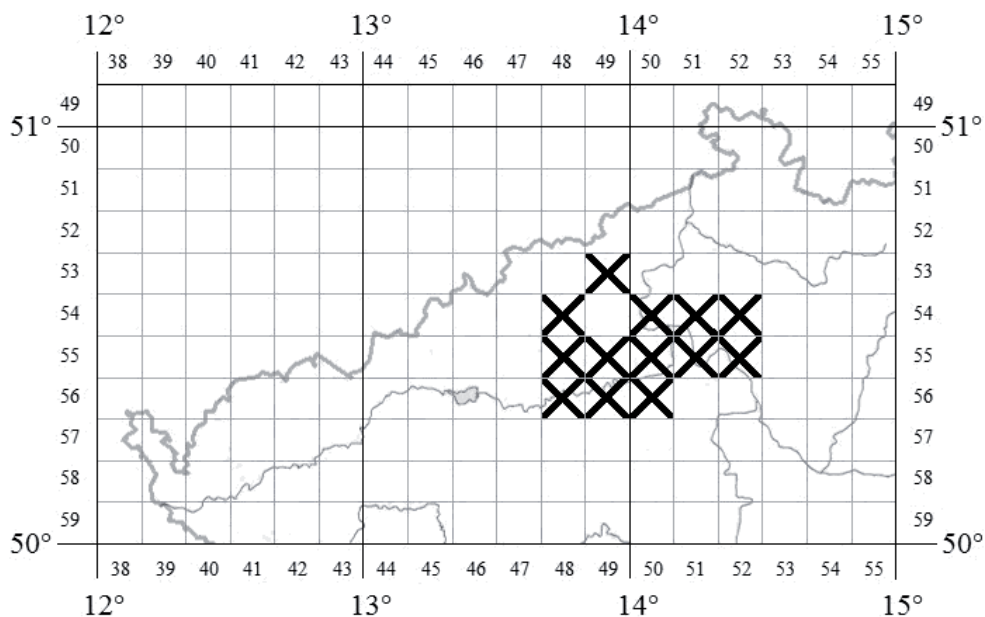
VÝSLEDKY

Satyrrium spini (Denis & Schiffermüller, 1775)

Severní hranice výskytu druhu probíhá v Evropě severní Francií, středním Německem a Polskem a v oblasti Pobaltí dosahuje přibližně 56° severní šířky (Kudrna 2002). Autoři zmíněného článku (Šumpich et al. 2013) považují širší oblast Lounska za zřejmě nejvýznamnější útočiště tohoto druhu v České republice v současné době. Výčet jejich nálezů ukazuje, že šlo v rámci jejich průzkumu lokalit o nejrozšířenější a nejčastěji nalézáný druh rodu *Satyrrium*. Tomu odpovídají i moje poznatky z posledních 20 let z východní části Ústeckého kraje,

kde se s ním často setkávám, a to na zarůstajících poličkách, pastvinách, stepích a v sadech s výskytem živné rostliny housenek.

Materiál: **Bechlín** (5551), 18.VII.2014, 1 ex.; **Brzánky** (5551), 15.VII.2014, 9 ex.; **Dolní Zálezly** (5450), 13.VII.2009, 10 ex.; 16.VII.2011, 1 ex.; **Drahobuz** (5451), 8.VII.2010, 5 ex.; 9.VII.2012, 1 ex.; **Dubice/Dubičky** (5450), 8.VIII.2009, 1 ex.; **Encovany** (5451), 26.VI.2010, 1 ex.; 23.VI.2012, 4 ex.; **Evaň a Poplze** (5650), 6.VII.1994; 11.VII.2010, 35 ex.; 3.VII.2014, 4 ex.; **Hnojnice** (5549), 22.VII.2001; 29.VI.2008, 5 ex.; **Hostěnice** (5550), 19.VII.2011, 4 ex.; **Hořtka** (5551), 16.VII.2013, 1 ex.; 23.VII.2013, 5 ex.; **Charvatce** (5548), 14.VII.2001; 5.VII.2008, 20 ex.; **Chraberce** (5548), 5.VII.2008, 2 ex.; **Julčín** (5452), 10.VII.2012, 1 ex.; **Vojnice** (5549), 10.VII.1994; **Křesín** (5549), 8.VII.2008, 1 ex.; **Lenešice** (5648), 15.VII.2005, 2 ex.; **Louny-Lužerady** (5648), 10.VII.2006, 2 ex.; **Lužice** (5548), 9.VII.2011, 3 ex.; **Milá** (5548), 22.VI.2002; 14.VI.2003; 7.VII.2004, 20 ex.; 28.VII.2008, 2 ex.; **Mnichov** (5548-5648), 23.VI.2006, 5 ex.; 10.VII.2006, 2 ex.; **Mnichovský Týnec** (5548), 14.VII.2001; 5.VII.2008, 2 ex.; **Mšené Lázně** (5650), 27.–28.VI.1992; 26.VI.1993; 10.VII.1993; 4.VII.1994; 27.VII.2014, 2 ex.; **Odolice** (5548), 14.VI.2003; 7.VII.2004, 2 ex.; **Patokryje** (5448), 6.VII.2006, 1 ex.; **Radouň** (5552), 3.VII.2010, 5 ex.; **Raná** (5548), 24.VII.2001; 15.VII.2005, 1 ex.; 5.VIII.2005, 1 ex.; 17.VII.2014, 4 ex.; **Roudnice nad Labem** (5551), 5.VII.2014, 4 ex.; 18.VII.2014, 1 ex.; **Rtyně nad Bílinou** (5349), 4.VII.2014, 1 ex.; **Sinutec** (5548), 5.VII.2001; **Stračí** (5552), 11.VII.2012, 1 ex.; **Střížovice** (5452), 14.VII.2010, 1 ex.; **Svařenice** (5551), 23.VII.2013, 2 ex.; **Štětí** (5552), 17.VII.2009,

Obr. 1. Mapa rozšíření *Satyrium spini* na základě údajů o výskytu uvedených v tomto článku.
Fig. 1. Distribution map of *Satyrium spini* based on occurrence data mentioned in this article.

1 ex.; **Tetčiněves** (5452), 19.VII.2013, 5 ex.; **Třebenice** (5549), 7.VII.2009, 5 ex.; **Třtěno** (5549), 22.VII.2001; 29.VI.2008, 1 ex.; **Vědlice** (5452), 7.VII.2013, 1 ex.; **Velešice** (5552), 16.VII.2013, 1 ex.; **Vojnice** (5549), 8.VII.2008, 3 ex.; **Vršovice** (5649), 16.VII.1994; 22.VII.1994; 26.VII.1995; 9.VIII.1996; 3.VII.2001; **Zahořany** (5451), 17.VI.2007, 1 ex.; 3.VII.2007, 5 ex.; 27.VI.2010, 3 ex.; 4.VII.2010, 5 ex.; 23.VI.2012, 1 ex.; **Žalhostice** (5450), 7.VII.2007, 1 ex.; **Želenice nad Bílinou** (5448), 18.VII.2006, 1 ex.

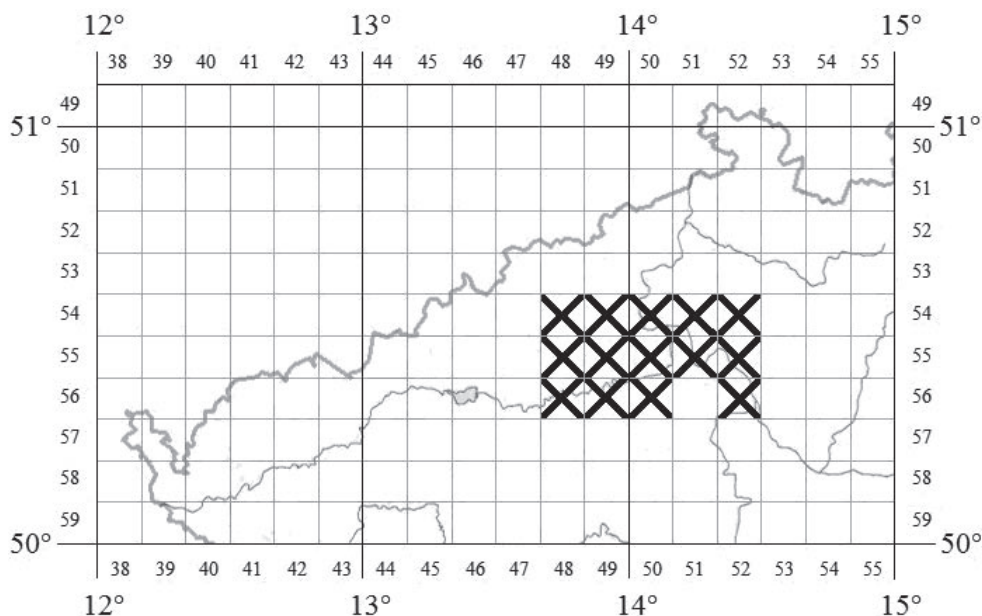
Satyrium acaciae (Fabricius, 1787)

Jedná se o pontomediteránní druh, který v Evropě (Polsko) zasahuje zhruba k 52° severní šířky (Kudrna 2002). Zajímavé je, že jeden z určovacích znaků pro odlišení podobného druhu *Satyrium ilicis* (u kterého jedna z řady bílých skvrn/čar na zadním křídle směřuje šikmo ke kořeni křídla) nemusí být vždy jednoznačným znakem (viz obr. 6). První publikované nálezy z Čech jsou uváděny z okolí Milešovky v Českém středohoří (mapové pole 5449) před rokem 1850 (Nickerl 1850). Motýl se někdy vyskytuje na stejných lokalitách jako předchozí druh. Autoři výše zmiňovaného článku (Šumpich et al. 2013) se s ním na sledovaných lokalitách nesetkali a převzali nepublikované údaje o jeho výskytu na vrchu Oblík v Českém středohoří. I v případě tohoto ostruháčka jsem zjistil, že jde ve východní části Ústeckého kraje o poměrně rozšířený druh.

Materiál: **Brzánky** (5551), 21.VII.2013, 6 ex.; **České Zlatníky** (5448), 1.VI.2007, 4 ex.; **Dolní Zálezly** (5450), 13.VI.2009, 15 ex.; 13.VII.2009, 1 ex.; **Encovany** (5451), 23.VI.2012, 20 ex.; **Evaň a Poplze** (5650), 3.VII.2014, 5 ex.; **Hnojnice** (5549), 29.VI.2008, 5 ex.; **Horní Beřkovic** (5652, na hranici Ústeckého a Středočeského kraje), 13.VII.2014, 1 ex.; **Hos-tomic** (5448), 12.VII.2014, 1 ex.; **Hrušovany** (5451), 18.VI.2014, 2 ex.; **Chouč** (5448), 2.VII.2006, 5 ex.; **Chraberce** (5548), 5.VII.2008, 1 ex.; **Jeviněves** (5652, Středočeský kraj), 13.VII.2014, 2 ex.; **Jištěrpy** (5451), 18.VI.2014, 1 ex.; **Klapý** (5550), 3.VII.2014, 1 ex.; **Kletečná** (5449), 6.VII.2014, 3 ex.; **Křešov** (5552), 15.VII.2011, 1 ex.; **Liběšice** (5448), 18.VII.2006, 1 ex.; **Louny-Lužerady** (5648), 10.VII.2006, 5 ex.; **Milá** (5548), 22.VI.2002; 14.VI.2003; 7.VII.2004, 10 ex.; **Mnichov** (5648), 10.VII.2006, 2 ex.; **Mnichovský Týnec** (5548), 5.VII.2008, 1 ex.; **Odolice** (5548), 14.VI.2003; 7.VII.2004, 1 ex.; **Patokryje** (5448), 25.VI.2006, 4 ex.; **Radouň** (5552), 3.VII.2010, 5 ex.; **Raná** (5548), 11.VII.2003; **Sedlec** (5451), 23.VI.2012, 1 ex.; 15.VI.2014, 1 ex.; **Svařenice** (5451), 30.VI.2010, 3 ex.; **Teplá** (5549), 17.VI.2009, 1 ex.; **Tetčiněves** (5452), 8.VII.2010, 1 ex.; **Třebenice** (5549), 7.VII.2009, 3 ex.; **Třeboutice** (5451), 15.VI.2014, 3 ex.; **Třtěno** (5549), 29.VI.2008, 2 ex.; **Veselí** (5552), 10.VII.2013, 1 ex.; **Vršovice** (5649), 3.VII.2001; **Zahořany** (5451), 17.VI.2007, 3 ex.; 27.VI.2010, 5 ex.; 4.VII.2010, 3 ex.; 23.VI.2012, 20 ex.; 15.VI.2014, 1 ex.

DISKUSE A ZÁVĚR

S oběma druhy ostruháčků se lze na místech výskytu setkat spíše nahodile, ale dobré výsledky přináší prohledávání květů některých druhů rostlin. Ve sledované oblasti imága *Satyrium acaciae* častěji vyhledávají bíle kvetoucí rostliny či keře, např. *Achillea* spp., *Eri-geron annuus*, později i další, jako *Inula* spp. a *Senecio* spp. Naproti tomu imága *Satyrium spini*, která se vyskytuje o něco později, lze zpočátku letu najít na žlutě kvetoucích rostlinách

Obr. 2. Mapa rozšíření *Satyrium acaciae* na základě údajů o výskytu uvedených v tomto článku.
Fig. 2. Distribution map of *Satyrium acaciae* based on occurrence data mentioned in this article.

(*Inula* spp., *Senecio* spp.), později je lze zastihnout i na jiných rostlinách, např. na *Origanum vulgare*. Je možné, že je to dáno nabídkou nektaronosných rostlin na místech výskytu v době letu motýlů.

Oba druhy lze považovat v oblasti východní části Ústeckého kraje za poměrně rozšířené a byly nalezeny i v oblastech, odkud dosud nebyly uváděny, jmenovitě z Ústecké pahorkatiny a některých částí Dolnooharské tabule (Beneš et al. 2002, AOPK 2014). Na lokalitách se vyskytují spíše jednotlivě.

LITERATURA

- AOPK ČR 2014: Nálezová databáze ochrany přírody. <http://portal.nature.cz> (accessed 1 April 2014).
- BENEŠ J., KONVIČKAM., DVOŘÁK J., FRIC Z., HAVELDA Z., PAVLÍČKO A., VRABEC V. & WEIDENHOFFER Z. (eds) 2002: *Motýli České republiky: Rozšíření a ochrana I, II.* (*Butterflies of the Czech Republic: Distribution and conservation I, II.*). Společnost pro ochranu motýlů, Praha, 857 pp. (in Czech, English summary).
- KUDRNA O. 2002: The Distribution Atlas of European Butterflies. *Oedippus* **20**: 1–343.
- NICKERL F. A. 1850: *Synopsis der Lepidopteren-Fauna Böhmens*. Praha, 77 pp.
- PRUNER L. & MÍKA P. 1996: Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny. (List of settlements in the Czech Republic with associated map field codes for faunistic grid mapping system). *Klapalekiana* **32(Suppl.)**: 1–115 (in Czech, English summary).
- ŠUMPICH J., ŽEMLIČKA M. & DVOŘÁK I. 2013: Příspěvek k fauně motýlů (Lepidoptera) severních Čech – I. (On the lepidopteran fauna (Lepidoptera) of northern Bohemia – I). *Sborník Severočeského Muzea, Přírodní Vědy* **31**: 67–168 (in Czech, English summary).

SUMMARY

The paper summarizes data on the occurrence of the Blue Spot Hairstreak (*Satyrium spini*) and the Sloe Hairstreak (*Satyrium acaciae*) obtained by the author in the years 1992–2014 and complements the available knowledge of the distribution of these species in northern Bohemia. Both species are quite widespread in the eastern part of the Ústí nad Labem region, although they are rather rare. Localities are listed alphabetically, with the grid mapping square code, date of the finding and number of specimens recorded at the locality being provided (since 2004).

Obr. 3./Fig. 3. *Satyrium spini*, Zahofany, 4.VII.2010. Foto A. Haveldová / Photo by A. Haveldová.

Obr. 4./Fig. 4. *Satyrium spini*, Evaň a Poplze, 11.VII.2010. Foto Z. Havelda / Photo by Z. Havelda.

Obr. 5./Fig. 5. *Satyrium acaciae*, Dolní Zálezly, 13.VI.2009. Foto Z. Havelda / Photo by Z. Havelda.

Obr. 6./Fig. 6. *Satyrium acaciae*, Jištěřpy, 18.VI.2014. Foto Z. Havelda / Photo by Z. Havelda.